

L'ASEAN i el principi de no intervenció a la crisi de Myanmar

L'ASEAN sempre s'ha compromès amb el principi de no intervenció als assumptes interns dels seus membres. No obstant, la crisi de Myanmar mostra un canvi al respecte dels ideals de l'associació i a la universalització dels drets humans.

Introducció

L'Associació de Nacions d'Àsia Sud-oriental està enmig d'una cruïlla davant el cas de Myanmar. Durant els seus inicis, en 1967, l'ASEAN es va fundar com una associació comercial, no política, per la qual cosa sempre se centrava en el desenvolupament econòmic del sud-est asiàtic creant relacions comercials entre els seus membres. La no interferència en la política era necessària per a l'estabilitat de la regió, ja que els Estats membres són molt diferents quant a sistemes polítics, religió i valors socioculturals. D'aquesta manera la diplomàcia de l'ASEAN (anomenada ASEAN Way) es basa en la presa de decisions a través del consens i el principi de no intervenció. Anteriorment s'ha defensat davant les crítiques de la comunitat internacional afirmant que són assumptes interns de cada país. L'ASEAN no intervé directament, no obstant això, manté

reunions entre els seus ministres d'afers exteriors i arriben a acords avalats per consens general com el Pla de pau de cinc punts per a Myanmar.

El cas de Myanmar

Myanmar era una colònia britànica, coneguda com a Birmània, que es va convertir en una dictadura. Durant anys es va utilitzar la repressió per a acabar amb el problema multiètnic, ja que el país està format per 135 minories reconegudes, i evitar la desintegració de l'Estat. El règim va barrejar la ideologia marxista amb el budisme i les tradicions birmanes per a ser acceptat per la població, a més de tancar les fronteres per evitar qualsevol contacte amb la cultura occidental. En 1988 es dona un cop d'estat perpetrat pel Tatmadaw (la

junta militar) i el país es converteix en una dictadura militar. L'any següent van detenir

líder de l'oposició (la Lliga Nacional per la Democràcia), i igualment aconseguí guanyar les eleccions en el '90. Daw Aung San Suu Kyi porta liderant l'oposició des d'aquell llavors, sent arrestada i alliberada diverses vegades durant els últims 35 anys. En 1997 el Tatmadaw la va alliberar i va fer canvis democratitzant en part el seu govern per a ser acceptat en l'ASEAN. La junta militar fins i tot va redactar una constitució en 2008, permetent eleccions democràtiques. No obstant això, aquesta inclou un apartat on s'especifica que el 25% del Parlament ha d'estar ocupat per militars i se'ls adjudiquen tres dels ministeris més importants: interior, defensa i assumptes fronterers.

Després de les últimes eleccions, en 2021, va tenir lloc un cop d'estat per part de la junta militar, a causa d'un frau electoral. Per això, la junta va apel·lar a la secció 417 de la Constitució de la República de Myanmar, que permet la declaració d'emergència si hi ha "suficient desintegració de la Unió o de la solidaritat nacional" o "pèrdua de sobirania". L'exèrcit va imposar la llei marcial, va tancar als líders de l'oposició pacífica (NLD) i va reprimir la insurrecció armada del país, formada tant per les forces anti-cop d'estat com per grups ètnics armats. En els tres anys posteriors al cop d'estat, hi ha hagut 2,6 milions de desplaçats, molts d'ells pertanyents a minories ètniques; més de 4.400 persones han estat assassinades; i el govern ha empresonat a unes 20.000. Min Aung Hlain, líder de la junta, ha declarat: "cal reforçar la seguretat en 65 dels 330 municipis del país per a restablir l'Estat de

a Daw Aung San Suu Kyi, la

dret". L'exèrcit ha imposat la llei marcial en 37 nous municipis, enfrontant-se a les forces insurrectes i a civils per igual. Totes dues parts no s'han reunit per a dialogar, malgrat els esforços d'organitzacions com les Nacions Unides o la mateixa ASEAN i res indica que el conflicte vagi a acabar a curt termini.

La crisi dels rohingyes

Els rohingyes són una ètnia minoritària de la província d'Arakan, les fronteres de la qual estan dins de Myanmar. No obstant això, mai no ha reconegut a aquesta minoria ètnica com a part del seu país, per la qual cosa és apàtrida. Això es deu al fet que Gran Bretanya els va prometre un estat propi després de la Segona Guerra Mundial, però mai no va complir la seva promesa. Així, la falta de papers els torna vulnerables als abusos i a la discriminació. Una de les seves principals diferències amb la població de Myanmar és que són de fe musulmana, encara que uns pocs practiquen l'hinduisme, al contrari que la majoria budista. Quan el país es va convertir en un estat militar va començar la persecució dels rohingyes patrocinada pel govern. El que ha provocat que alguns d'ells hagin pres la insurrecció armada com a via de resistència. Així mateix, la líder de facto, Daw Aung San Suu Kyi, no ha condemnat els actes de violència contra el poble rohingya, rebent dures crítiques per això.

Els rohingyes han estat reprimits durant anys fins al punt de ser la minoria ètnica més perseguida del món segons Nacions Unides. Ells s'han vist obligats

a viure en camps de refugiats (dins els quals no hi ha recursos suficients per a tots) o emigrar a estats fronterers com Bangladesh. La resposta internacional ha estat mixta, depenent del país. Indonèsia i Malàisia, que són de majoria musulmana, han acceptat acollir temporalment a alguns refugiats. No obstant això, el primer manté el principi de no intervenció i el segon demana a la comunitat internacional que intervingui en aquest genocidi. A més, Malàisia ha demanat ajuda humanitària a l'ASEAN i que investigui els crims comesos contra ells. Aquest país també va instar a Daw Aung San Suu Kyi a organitzar una reunió informal

especial amb ministres de relacions exteriors de l'ASEAN en Yangon al desembre de 2016 per a discutir les preocupacions internacionals sobre la situació. Ella es va comprometre a continuar informant sobre la seva situació i va crear una Comissió Assessora en l'Estat d'Arakan. Singapur també advoca per un canvi per al país i no veu al govern de l'estat com a legítim. D'altra banda, Tailàndia, Filipines i Cambodja prefereixen no intervenir en aquesta crisi, considerant que és un conflicte intern. Vietnam i Laos no han fet declaracions sobre el tema.

Font: CNA

La Crisi de Myanmar des del punt de vista de

l'ASEAN.

Myanmar sempre ha estat un tema delicat per a

l'ASEAN. En 1967 va ser rebutjada per l'associació per temor a la pèrdua de neutralitat quant a la situació del país. El govern de la junta militar i els crims comesos contra la població civil provoquen el rebuig de la comunitat internacional, per la qual cosa l'ASEAN perdria suports externs perjudicant els seus llaços comercials amb Occident. Encara que una part d'ella s'hagi escudat els valors asiàtics excloent la universalitat dels drets humans, l'ASEAN sol intervenir a través del seu propi mètode per a salvaguardar els drets dels ciutadans. Aquesta intervenció, contradictòria amb un dels seus principis fonamentals, es basa en la pressió de grup i a donar incentius per a provocar canvis en el govern de Myanmar. La discreta intervenció de l'ASEAN en 1997 va permetre que s'alliberés la líder de l'oposició Aung Daw San Suu Kyi i que el país comencés la seva transició cap a una certa democràcia, a canvi de l'ingrés en l'associació. Amb el Programa d'Acció de Vientiane de 2004 l'ASEAN introdueix l'articulació de mecanismes sobre la defensa dels drets humans, la difusió d'informació sobre aquests i la posada en marxa d'iniciatives de treball sobre aquest tema. Des de 2012 l'ASEAN té un rol actiu en les eleccions de Myanmar, assegurant-se que se segueixi el procediment adequat. El cop d'estat de 2021 per part de la junta militar va fer que la resta de l'organització decidís intervenir. D'aquesta manera, la desviació del sistema democràtic de Myanmar va suposar un

problema per al compliment dels drets humans. A més, viola el Preàmbul de la Carta de l'Associació de les Nacions del Sud-est Asiàtic, en el qual només s'accepten estats que compleixin amb les obligacions de la seva filiació. Per a corregir aquest error i evitar un major vessament de sang, l'ASEAN va crear el Pla de pau de cinc punts. En aquest es detallen els passos a seguir per a aconseguir un acord entre el Tatmadaw i les forces insurgents. No obstant això, aquest pla planteja una solució pacífica entre totes dues parts, cosa que ni l'exèrcit ni les forces insurrectes estan disposades a fer. Com a càstig (en contra dels seus ideals no punitius) es va excloure a Myanmar de les cimeres d'alt nivell fins a principis de 2024, quan van enviar a Marlar Than Htike com a representant no polític per primera vegada a les reunions.

Respecte al cas dels rohingyes, l'ASEAN s'enfronta a un nou repte ja que es tracta d'una crisi regional. Els refugiats han fugit a altres estats com Bangladesh o Malàisia, per la qual cosa ja no és l'assumpte privat d'un país. La política de no intervenció de l'ASEAN no contempla casos com el d'ells perquè la legislació conjunta s'aplica a treballadors estrangers, no als refugiats. A més, hem de tenir en compte la apatridia dels rohingyes, que complica l'acció de l'ASEAN perquè no són ciutadans reconeguts. A causa d'aquesta migració massiva, els països del seu voltant han creat camps de refugiats i/o han treballat juntament amb Myanmar per a monitorar la seva repatriació

(encara que sense tenir en compte la seva seguretat). És una situació per a la qual l'ASEAN no està preparada, atès que l'ASEAN Way fa ús del consens general i el diàleg informal per al desenvolupament de seguretat regional. Per tant, les seves decisions estan preses per consens de la majoria i pressuposa una forma pacífica de resolució de conflictes, mentre que els rohingyes estan sofrint crims de lesa humanitat. El govern patrocina el genocidi d'aquest poble i la pressió de països de majoria musulmana com Malàisia i Indonèsia no és suficient per a acabar amb la violència. A més, el principi de no intervenció impedeix que qualsevol acció política sigui eficaç.

L'expulsió de Myanmar de les altes cimeres va en contra dels principis de la mateixa ASEAN, però és la seva manera d'intentar salvaguardar els drets humans enmig d'una crisi regional. A pesar que l'ASEAN hagi creat mecanismes regionals per a la promoció i protecció dels drets humans, la impossibilitat de crear institucions polítiques fa que siguin molt difícils d'aplicar. D'altra banda, es considera que aquestes mesures són una pèrdua de temps, ja que retarden els acords comercials, la base de la pròpia institució.

Conclusió

L'ASEAN està formada per països amb sistemes polítics molt diferents i això dificulta la creació d'institucions polítiques que salvaguardin els drets humans. Malgrat el principi de no intervenció i el

respecte dels valors asiàtics, l'associació ha actuat en el cas de Myanmar. En 1997 ja va pressionar al país per a aconseguir l'alliberament de la líder del NLD i en 2021 se li va expulsar de les altes cimeres de l'ASEAN. Per tant, podem concloure que, malgrat les dificultats en l'aplicació de mecanismes, l'ASEAN sí que intervé en casos de violació dels drets humans. Les seves solucions solen ser pacífiques i basades en el consens, la qual cosa les fa poc eficaços en situacions de guerra o genocidi (com el cas dels rohingyes). A més, manquen de plans de manutenció de refugiats, la qual cosa provoca moltes devolucions en calenta de gent que sofreix violència a la seva terra. A l'ASEAN encara li queda molt per a poder salvaguardar els drets humans, però ja mostra una postura a favor d'ells, la qual cosa és un pas endavant cap a la internacionalització d'aquests. Així mostra un canvi de direcció respecte als principis de no intervenció i els valors asiàtics com a garantia de la pau i dels acords econòmics.

Susana Merino Lozano

Graduada en Estudis de l'Àsia Oriental
Universitat Autònoma de Barcelona

Fonts de referència:

- Agenzia Fides (9/02/2023). ASIA/MYANMAR- Con la Ley Marcial en 37 ciudades más, el ejército está decidido a “aplantar toda resistencia”. *Agenzia Fides*. Disponible a: https://www.fides.org/es/news/73395-ASIA_MYANMAR_Con_la_ley_marcial_en_37_ciudades_mas_el_ejercito_esta_decidido_a_aplantar_toda_resistencia Vist per última vegada el 29/02/2024.
 - Al Jazeera (30/01/2024). ASEAN urges ‘Myanmar-owned and led solution’ to crisis triggered by coup. *Al Jazeera*. Disponible a: <https://www.aljazeera.com/news/2024/1/30/asean-urges-myanmar-owned-and-led-solution-to-crisis-triggered-by-coup> Vist per última vegada el 27/02/2024.
 - Blakemore, E. (2023). ¿Quiénes son los rohinyás y por qué se les persigue? *National Geographic Historia*. Disponible a: <https://www.nationalgeographic.es/historia/rohinyas-quienes-son-por-que-perseguidos> Vist per última vegada el 27/02/2024.
 - Hutt, D. (31/01/2023). There Is No Such Thing as ASEAN Neutrality. *The Diplomat*. Disponible a: <https://thediplomat.com/2023/01/there-is-no-such-thing-as-asean-neutrality/> Vist per última vegada el 27/02/2024.
 - Lamarque, A. H. (2021). *Principios en tensión: los déficits institucionales en el Sistema de Protección de Derechos Humanos de la Asociación de Naciones del Sudeste Asiático (ASEAN)*. Boletín del Departamento de Derechos Humanos. Instituto de Relaciones Internacionales. 14(1), 51-60.
 - Mahaseth, H., & Tulsyan, A. (2022). *The Myanmar Coup and the Role of Asean*. Social Science Research Network. Jindal Global University & Jindal Global Law University.
 - Malacalza, B.C. (2008). *La diplomacia coreana y la promoción de la democracia y de los derechos humanos en ASEAN: El caso de Myanmar*. Relaciones Internacionales, Instituto de Relaciones Internacionales, vol.17 (35), 175-193.
 - Ortega Egórov, I. (30/11/2022). *Guerra civil en Birmania (y III): La junta militar se queda sin aliados*. Asia Northeast.com. Disponible a: <https://asianortheast.com/guerra-civil-birmania-junta-militar-queda-sin-aliados/> Vist per última vegada el 28/02/2024.
 - Shivakoti, R. (2017). *La función de la ASEAN en la crisis de los refugiados rohinyás*. Revista Migraciones Forzadas, 56, 75-77.
-

**Associació per a les
Nacions Unides
a Espanya**

United Nations Association of Spain

MARÇ 2024

Publicat per

**Associació per a les
Nacions Unides
a Espanya**

United Nations Association of Spain

Amb el suport de la

**Generalitat
de Catalunya**

ANUE no fa necessàriament com seves les opinions expressades pels seus col·laboradors.
